

3 Mart 2016
ANKARA

SEKS İŞÇİLERİNE KESİLEN İDARİ PARA CEZALARI HAKKINDA BİLGİ NOTU ¹

Bu bilgi notu, 3 Mart Dünya Seks İşçileri Günü vesilesi ile hazırlanmış ve Türkiye’deki ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilmiştir.

KISACA KIRMIZI ŞEMSIYE...

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Türkiye’deki kadın, erkek ve trans seks işçilerinin maruz kaldıkları toplumsal dışlanma, damgalanma, ayrımcılık ve şiddet ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili seks işçilerini bilgilendirmeyi, harekete geçirmeyi, örgütlemeyi ve seks işçilerinin ihtiyaç ve taleplerine uygun şekilde kamuoyu ve yetkililer nezdinde savunuculuk çalışmaları yapmayı hedefleyen bir sivil toplum kuruluşudur.

Kırmızı Şemsiye Derneği, seks işçilerinin maruz kaldıkları her türlü hak ihlalinin son bulması, seks işçiliğinin bir emek biçimi olarak kabul edilmesi ve seks işçilerinin de diğer vatandaşlar gibi adil bir düzen içerisinde eşitçe yaşayabilmesini **vizyon** edinmiştir.

Kırmızı Şemsiye Derneği’nin **misyonu**; seks işçilerinin sorunları ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerini toplumun ve ilgili yetkililerin gündemine taşımak, görünür kılmak; seks işçilerinin çıkarlarına uygun mevzuat ve politikaların geliştirilmesi için savunuculuk faaliyetleri yürütmek; seks işçilerinin maruz kaldıkları hak ihlallerine karşı kapasitelerini güçlendirmek ve çeşitli destek mekanizmalarına erişmelerini sağlamaktır.

Dernek, vizyonu ve misyonu doğrultusunda, çeşitli etkinlikler düzenlemekte, yayınlar üretmekte ve faaliyetler gerçekleştirmektedir. Derneğin, halihazırda yürüttüğü çeşitli programlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, transların maruz kaldıkları hak ihlallerinin izlenmesi, raporlanması ve belgelenmesi çalışmasıdır. Bu kapsamda translara karşı hak ihlalleri sistematik şekilde izlenmekte ve belgelenmekte, ortaya çıkan veriler üzerinden hazırlanan raporlar üzerinden, genel durumun iyileştirilmesine yönelik savunuculuk çalışmaları yapılmaktadır.

Dernek tarafından yürütülen ikinci çalışma, savunuculuk ve lobicilik faaliyetidir. Bu kapsamda, transların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, maruz kaldıkları şiddete karşı kapasitelerinin güçlendirilmesi ve bir araya gelerek örgütlenmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca, kamu kurum ve

¹ İlgili bilgi notu, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği tarafından uygulanan ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından finansal olarak desteklenen “Stop Fining Our Identity!” adlı proje kapsamında hazırlanmıştır.

kuruluşlarına yönelik lobicilik faaliyetleri de gerçekleştirilmekte ve bu şekilde ilgili kurum ve kuruluşların farkındalıkları arttırılmaktadır.

Kırmızı Şemsiye, ayrıca, seks işçilerine kolluk kuvvetleri tarafından kesilen idari para cezalarını kamuoyu ile yetkililerin gündemine taşımaktadır. Konuyla ilgili yetkililer ile görüşmeler gerçekleştirilmekte ve karar vericilerin trans kadın seks işçilerinin maruz kaldıkları hak ihlalleri ile ilgili bilgilendirilmesi hedeflenmektedir.

Bir başka faaliyet alanı olarak Kırmızı Şemsiye, hak ihlali mağduru seks işçilerine dernek avukatları üzerinden hukuki danışmanlık ve doğrudan hukuki destek verilmektedir. Bu şekilde, hem mağdur seks işçilerinin desteklenmesi hem de hukuki destek üzerinden bilgi kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Derneğin hedeflerinden biri de, seks işçilerinin insanlık onuruna yakışır şekilde bir hayat sürebilmeleri amacıyla çeşitli konulardaki kapasitelerinin güçlendirilmesidir. Bu kapsamda, adalet mekanizmalarına erişim, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim, savunuculuk, lobicilik ve benzeri konularda eğitim programları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.

Bahsedilen eğitim programlarından biri, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Türkiye Temsilciliği ile birlikte yürütülen seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumunun iyileştirilmesi programıdır. Bu program kapsamında, Türkiye'nin çeşitli illerindeki seks işçilerine cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, sağlık hizmetlerine erişim ve genel sağlık bilgisi verilmektedir. Ek olarak, ziyaret edilen illerdeki karar vericiler ile görüşülmekte ve alanda seks işçilerinin ihtiyaçları kendilerine aktarılmaktadır.

Derneğin bir diğer önemli faaliyet alanı, çeşitli paydaşlara yönelik düzenlenen bilgi ve farkındalık artırıcı seminer, eğitim ve atölyelerdir. Bu kapsamda, barolar, avukatlar, hekimler, kamu kurumu yetkilileri ve benzeri gruplara yönelik etkinlikler düzenlenmekte ve bu grupların dernek ile ilişkileri güçlendirilmektedir.

Kırmızı Şemsiye, Avrupa Birliği DIHAA Programı kapsamında, 2016 – 2017 yılları arasında Türkiye'nin birçok ilindeki trans kadın seks işçilerine ulaşmayı, bu grubun üyelerine adalete erişim, savunuculuk, lobicilik, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve benzeri konularda eğitimler vermeyi, trans kadın seks işçilerinin adalete erişimini güçlendirmek amacıyla barolar ve avukatlara yönelik kapasite güçlendirici eğitimler düzenlemeyi, şiddet mağduru trans kadın seks işçilerine çeşitli illerde hukuki danışmanlık sunmayı, gerçekleştirilecek projenin uygulanması sonrasında ortaya çıkacak veriler üzerinden savunuculuk ve görünürlük materyalleri üretmeyi ve bu materyaller üzerinden savunuculuk ve lobicilik çalışması gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

Derneğin önemli çalışmalarından bir tanesi de, seks işçilerini de dahil edecek şekilde hassas ve kırılgan toplumsal kesimlerin Ankara özelinde haritalanmasını, riskli cinsel davranışlarının tespit edilmesini ve de HIV ile karşılaşmalarının ölçülmesini hedefleyen, İzmir CYBH ve AIDS Derneği ve Ege Üniversitesi HAUM ile birlikte yürütülen saha çalışmasıdır.

Derneğin kamuoyu ve yetkililerin farkındalığını arttırmaya yönelik önemli çalışmaları arasında, her yıl 3 Mart Dünya Seks İşçileri Günü ile 17 Aralık Uluslararası Seks İşçilerine Karşı Şiddetle Mücadele Günü kapsamında gerçekleştirilen seks işçilerine yönelik çeşitli konularda eğitimler, kamuoyuna açık paneller ve de kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik yuvarlak masa toplantıları da yer almaktadır. Ek olarak, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 17 Mayıs Uluslararası Homofobi ve Transfobi Karşıtı Gün, LGBTİ Onur Haftası, 20 Kasım Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü, 25 Kasım Kadınlara Karşı Şiddetle Mücadele Günü, 1 Aralık Dünya AIDS Günü gibi önemli gün ve haftalarda, seks işçilerinin bahsi geçen özel konularla ilişkili sorunlarını gündeme taşımayı amaçlayan faaliyetler de gerçekleştirilmektedir.

İDARİ PARA CEZALARI: ARKA PLAN²

Trans kadın seks işçileri ile natrans³ kadın seks işçilerine kesilen idari para cezaları, Kabahatler Kanunu'na dayandırılmaktadır. Kabahatler Kanunu'nun uygulanmasına dayanak olarak kullanılan iddia "kamu düzenini tesis etmek", "genel ahlakı korumak" ve "genel sağlığı tesis etmek"tir. Ancak ilgili kanunun kullanılmasındaki temel motivasyonun seks işçilerini seks işçiliği yapmaktan caydırma yoluyla onları baskı altına almak olduğu bir gerçektir.

İdari para cezaları, belirli kurallara aykırılık nedeniyle, doğrudan idari merciler tarafından kesilen para cezalarıdır. İdari para cezaları, bir yargı kararı olmaksızın uygulanan cezalardır ve bu yaptırımlar, bir idari işlemdir. Bu işlemlerin konusunu oluşturan kabahatler, 2005 yılından önceki mevzuatta Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmekte iken, 2005 yılında yapılan değişiklikle, 'suç' olmaktan çıkarılmışlardır.

Kabahatler Kanunu diğer mevzuat örnekleri ile ilişki içerisinde işletilmektedir. Kolluk güçlerine, Kabahatler Kanunu'nun çeşitli maddeleri üzerinden kayıtdışı seks işçilerini hedef almaları yönünde görevlendirmeler yapılmaktadır. Fuhuşla Mücadele Tüzüğü⁴ ve Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'ndaki⁵ maddeler gerekçe gösterilerek seks işçileri kolluk kuvvetlerinin hedefi olmaktadır. Aynı mevzuat uyarınca, Madde 36: "Gürültü" ve Madde 37: "Rahatsız Etme" ve Madde 32: "Emre Aykırı Davranış"⁶ fiillerini gerçekleştirdikleri iddiasıyla seks işçileri idari açıdan cezalandırılmaktadır.

Trans kadın seks işçileri sistematik şekilde Kabahatler Kanunu üzerinden para cezasına maruz kalmaktadır ve bu cezaya tabi tutulmaları için sadece sokakta görünmeleri yeterli hale gelmiştir. Bu uygulamaların genel olarak toplum huzuru düşünülerek yapıldığı söylene de, seks işçilerinin daha

² Bu bölümün hazırlanmasında kullanılan referanslar şunlardır:

* Ördek, K. (2014). "KAYITSIZ" ALANDA "KAYITLI" SOYGUN: Trans Seks İşçilerine Yönelik Bir "Vergilendirme" Aracı Olarak İdari Para Cezaları, Atalay Yayıncılık, Ankara.

* Ördek, K. (2014). SINIRLI ADALET: HAK İHLALİ MAĞDURU TRANS KADIN. SEKS İŞÇİLERİNE YÖNELİK HUKUKİ DESTEK RAPORU, Ayrıntı Basımevi, Ankara.

³ Natrans, trans olmayan anlamına gelen, biyolojik cinsiyeti tanımlayan bir ifadedir.

⁴ GENEL KADINLAR VE GENELEVLERİN TABİ OLACAKLARI HÜKÜMLER VE FUHUŞ YÜZÜNDEN BULAŞAN ZÜHREVİ HASTALIKLARLA MÜCADELE TÜZÜĞÜ
Yürürlüğe Koyan Bakanlar Kurulu Kararnamesi: No.5/984 - 30 Mart 1961
Resmi Gazete: 19 Nisan 1961 - 10786

⁵ 2013 tarihli 6495 SAYILI BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN ile bazı maddeleri güncellenen 2559 SAYILI POLİS VAZİFE VE SELAHİYET KANUNU

⁶ Kabahatler Kanununun ilgili maddeleri şunlardır:

Emre aykırı davranış

MADDE 32.- (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir.

(3) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 526 ncı maddesine diğer kanunlarda yapılan yollamalar, bu maddeye yapılmış sayılır.

Gürültü

MADDE 36.- (1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Bu fiilin bir ticarî işletmenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.

Rahatsız etme

MADDE 37.- (1) Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezası vermeye kolluk veya belediye zabıta görevlileri yetkilidir.

fazla şiddet de dahil olmak hak ihlallerine maruz kalmasının önünü açmakta ve onları güvenli alanlara itmektedir. Aynı şekilde, idari para cezalarının varlığı, trans kadın seks işçilerinin riskli cinsel davranışlar göstermelerine sebebiyet vermekte ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar üzerinden sadece trans kadın seks işçilerini değil, tüm toplumu cinsel sağlık açısından tehlikeye atmaktadır. Sıklıkla kesilen bu para cezaları, seks işçilerini ekonomik olarak da olumsuz etkilemekte, onları yoksullaştırmaktadır.

Türkiye’de bu hassas grubun, diğer kişilerle eşit şekilde yaşama hakkından yararlanabilmesini sağlayacak özel bir koruma mekanizması bulunmamaktadır. Cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesini, ayırım gözetilmeyecek zeminler olarak içeren bir ayrımcılık karşıtı kanun ve nefret suçları kanunu bulunmamaktadır. Ek olarak, hem transfobik ayrımcılık hem de transfobik nefret suçları ile mücadeleyle öne çıkaracak fiili uygulamalar da mevcut değildir.

İdari para cezalarının kesiliş biçimine bakıldığında süreci tanımlayan doğru kelime, “keyfilik”tir. Örneğin, Ankara’da “Balyoz Timleri” olarak bilinen sivil polisler, sokakta çalışan seks işçilerine bu cezaları kesmekte ve bazen bu cezaları uygulamak için seks işçilerini karakola götürmektedir. Karakola gitmek istemeyenlere karşı, polisler tarafından “görevli memura mukavemet etmek”ten suç duyurusunda bulunmaktadır. Polislerle bir seks işçisinin karşılaşma anından karakola veya para cezasının kesilmesi anına kadar geçen süreç ile yargı aşamasındaki süreç incelendiğinde ve pozitif hukuk açısından ele alındığında yaşanan hukuksuzluklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir :

a) Kolluğun, idari para cezası kesmek üzere bir seks işçisini polis arabasına bindirmeye zorlaması, aslında bir yakalama işlemidir. Ancak bu yakalama işleminin bir hukuksal dayanağı yoktur; çünkü CMK madde 90/1 gereğince ancak kişiye suç işlerken rastlanması veya suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması hallerinde yakalama yapılabilir. Oysa, “fuhuş yapmak”, TCK nezdinde bir suç değildir.

b) Kolluğun, idari para cezası kesmek üzere bir seks işçisini polis arabasına bindirmeye zorlaması sırasında seks işçileri hakaret, tehdit ve kötü muameleye maruz kalabilmektedirler. Bu fiilleri şikayet etmek için karakola gittiklerinde ise, ifadelerinin alınması için sabaha kadar keyfi olarak bekletilebilmektedir. Buna ek olarak ifade, şiddet uygulayan görevlilerin de içinde bulunduğu ekip tarafından alınmakta, sonrasında – veya öncesinde – kolluk personeli de seks işçisinden, kamu görevlisine mukavemet ettiği gerekçesiyle şikayetçi olmaktadır. Bir başka ifadeyle, şikayetçi olan mağdur, bir suç failine dönüştürülmektedir. Halbuki, görevi yaptırılmamak için direnme suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlisinin görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir veya tehdit kullanılması gerekir. Cebir kullanmak veya tehdit etmek bir yana, zor kullanmaya, hakaret ve tehdide maruz kalan bizzat seks işçileridir.

c) Olay anında veya sonrasında tutulan ve aslında yaşanan gerçeği aktarmadan veya yanlış aktararak düzenlenen tutanaklarda trans seks işçileri “travesti”, trans olmayan kadın seks işçileri ise “malum şahıs” veya “bilinen bayan” olarak adlandırılmaktadır. Tutanakların tutulduğu saat aralığı ekseriya 00:00 – 04:00 olmasına rağmen, tutanaklarda, o civarda bulunan esnaf ve ikamet sahibi ile yoldan geçen şahısların rahatsız edildiğinin görüldüğü belirtilmektedir. O saat aralığında, işlek olmayan bir sokak veya caddedeki trafik akışının yoğun olamayacağı göz önüne alındığında, kaldırımında müşteri beklemekte olan seks işçilerinin bu trafik akışını nasıl engelledikleri merak konusudur.

d) İdari para cezaları, karakolda kesilmediğinde ise, seks işçilerine elden teslim edilmemekte ve sonradan tebliğ de edilmemektedir. Tutanağın teslim veya tebliğ edilmemesi ise, o idari işlem hakkında başvurulacak kanun yolunu seks işçisinin öğrenememesi ve dolayısıyla bu yola başvuramaması anlamına gelmektedir.

e) Alandaki diğer bir sorun, idari para cezalarına itiraz edilmesi halinde izlenen hukuki süreçte karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçteki gözlemlerden biri, meselenin çözüm usulünde bir düzenin bulunmuyor oluşudur. Bazı mahkemeler itiraz eden taraf olan seks işçisine karşı tarafın cevabını ve

sunduğu belgeleri tebliğ ederken ve bu cevaba karşı cevap verme hakkı tanırken, bazı mahkemeler, karşı taraftan istedikleri cevabı yeterli görüp dosyayı karara çıkartabilmektedirler.

f) Karşı tarafça, kesilen idari para cezasının hukuki dayanağı olarak olay gecesi, kolluk tarafından para cezası kesildiğine dair İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü' nün, Kabahatler Kanunu'nun Uygulanması konulu B051EGM0110511/1666 sayılı genelgesi gereğince tutulması zorunlu idari yaptırım karar tutanakları gösterilmekte ve dosyaya sunulmaktadır. Takdir edileceği üzere, tutanak, gerekçe veya sözü edilen işlemin hukuki dayanağını gösterir bir belge değildir. Ancak şu ana dek, idari işlem niteliğinde bir Fuhuşla Mücadele Komisyonu kararı savunuculuk yapılan dosyalara sunulmuş değildir.

g) Sözü edilen tutanaktaki eylemler , “fuhuş pazarlığı amacıyla beklemek”, “zaman zaman yola çıkarak trafik akışını engellemek “ , “seyir halinde bulunan araç ve yayaları durdurmak”, “bekleyen şahıslarla fuhuş amaçlı pazarlık yapmak ve bu hareket ve davranışlarıyla o civarda bulunan esnaf ve ikamet sahibi ile yoldan geçen şahısları rahatsız etmek”, “yayaların kaldırımında yürümelerine ve trafikte rahat seyir etmelerine engel olmak” şeklinde sıralanmaktadır.

Bu noktada sorulması gereken temel soru tüm bu sayılan fiillerin, Kabahatler Kanunu'nun 37.maddesi kapsamına girmekte olup olmadığı ve girmemesinin ise kanunilik ilkesinin ihlali anlamına gelip gelmediğidir.

“Rahatsız etme” kabahatinin düzenlendiği 37. madde şu şekildedir:

“Rahatsız etme:

- (1) Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılır.
- (2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezası vermeye kolluk veya belediye zabıta görevlileri yetkilidir.”

10.03.2005 tarihli ve 1/993 sayılı Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'nda; tasarıya “rahatsız etme” başlığı altında mal veya hizmet satışı sırasında bu amaçla kişilerin taciz edilmesi ve yüksek sesle müşteri daveti gibi uygulamaların önüne geçilmesi amacıyla yeni 37. maddenin ilave edildiği belirtilmiştir. Anlaşıldığı üzere, bu hükmün uygulanabilmesi için ortada bir mal ve hizmet satışının bulunması, bu mal veya hizmet satışı sırasında başkalarını yüksek sesle taciz etmek fiili aranmaktadır.

Kabahatler Kanunu'nun 37. maddesi, genellikle işportacılara uygulanmakta iken, idare, bu maddeyi keyfi olarak, sokakta çalışan seks işçilerine uygulamaktadır. Verilen idari yaptırım kararlarında, ne şekilde mal veya hizmet satılarak rahatsızlık verildiği hususunda hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Seks işçilerine isnat edilen fiilin ne olduğu anlaşılamamaktadır ki, bu da öncelikle, hukuk devletinin bir gereği olan “idarenin işlem ve eylemlerinin denetlenebilir olması ” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

h) Bir diğer sorun da, idari para cezalarına karşı yapılan itirazları, sulh ceza hakimliklerinin inceliyor oluşudur. Bunun ne kadar sağlıklı bir denetim olduğu tartışmalıdır. Hele ki, verilen para cezaları, kesinleşme sınırının altında kaldığı göz önüne alındığında, pozitif hukukun bir cezasızlık yarattığı tespiti yanlış olmayacaktır.

Sulh ceza hakimlikleri, idari işlemlerin unsurları, yani konu, maksat, yetki, şekil, sebep unsurları açısından bir inceleme yapmamaktadırlar. Şimdiye dek alınan iptal kararlarında, iptal gerekçesi olarak, idari para cezasına konu eylemin tam olarak tarif edilmediği, itiraz edenin neden polis memurlarınca durdurulduğunun açıklanmadığı, itiraz edene belirli bir miktarda idari para cezası verilmesi gerekirken daha yüksek bir idari para cezası verilmiş olduğu gösterilmiştir. Bu kararlar, elbette iptal talebinin reddi kararlarından daha ileride bir karardır, ancak meselenin eylemin tarif edilmiş biçiminin gerçeğe

aykırı olduğu, polis memurlarının, CMK'nın 91. ve devamı maddelerince hukuka aykırı tutuklama yapıyor oldukları durumlarının tartışılması meselesi olduğunu tespitten uzak bir karardır.

Sistemik uygulamaların alandaki sonuçlarından birisi, cezasızlıktır. Bu duruma, kararların temyiz edilememesi, hükmün açıklanmasının geriye bırakılması müessesesinin bir kez daha ceza alabilirim korkusuna dönüşmesi ve bu nedenle pek çok hak ihlalinin sessizce kabullenilişi, cezaların tebliğ edilmeyişi ve alandaki öznelerin psikolojilerinin ve hayatta kalma reflekslerinin sebep olduğu söylenebilir. Tezahürleri ve nedenleri, alanda politika üretmeye katkı sunabilecek ayrı bir çalışmanın konusudur.

İdari para cezalarının uygulanışı ve sonrasındaki süreçte anlatılmaya çalışılan tüm bu hukuksuzlukların, seks işçilerinin hayatlarındaki doğrudan etkisi ise yılgınlık, çaresizlik, değersizlik duygusu, öfke, inançsızlık, yalnızlıktır. Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, bu minvalde mağdur edilmiş her bireye ulaşmaya çalışmakta ve hukuki destek sunmaya devam etmektedir.

TRANSLARA KARŞI HAK İHLALLERİ: GÖRÜŞLER

Av. SİNEM HUN- Kırmızı Şemsiye

Bugüne dek idari para cezaları konusunda derneğe sunduğunuz destek nedir?

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne sunduğumuz desteği şöyle özetleyebiliriz: Danışanlardan gelen idari para cezalarına, idari para cezası tutanağının kendilerine tebliğinden itibaren 15 gün içinde ilgili Sulh Ceza Mahkemeleri nezdinde itiraz başvurularını gerçekleştiriyoruz. Bu itirazı yapabilmek için danışanların, derneğe hukuki danışmanlık hizmeti sunan bizlere noterde vekaletname çıkartmalarını sağlıyoruz. Öte yandan, Türkiye'nin değişik şehirlerinden bizleri arayan ve haklarında idari para cezası kesilen; ancak hukuki olarak ne yapacağını bilemeyen danışanları yönlendiriyoruz. Bu yönlendirme bazen sözle olduğu gibi bazen de kendilerine, buldukları yerdeki Sulh Ceza Mahkemesi'ne sunmaları için şablon itiraz dilekçesi göndermek şeklinde oluyor. Eğer danışan bu konuda bir avukat ile çalışmak istiyorsa bulunduğu şehirde hak temelli bakış açısına sahip bir avukat ile iletişime geçmesini sağlıyoruz. Dava açıldıktan sonra ise idarenin cevaplarına karşı cevaba cevap dilekçesi yazıyoruz. Tüm bu dilekçeler dosyaya sunulduktan sonra dosya üzerinde karar veren hakimın kararı "kesin hüküm" niteliği taşıdığından, bu noktadan sonra dosyayı Anayasa Mahkemesi'ne taşıyoruz. Öte yandan, bir de, idari para cezalarının karakolda yazıldığı durumlarda ve danışanın talebi üzerine karakola da gitmekteyiz. Nitekim burada danışanlar kolluğun fiziksel ve/veya psikolojik şiddetine maruz kalabilmektedirler: Trans seks işçilerinin cinsiyet kimliklerini hedef alan fiziksel temas, bakış, gülüş veya hakaretler; uzun saatler "nedensiz" ve hukuka aykırı bir şekilde danışanı karakolda bekletmek bunlardan bazılarıdır. Bu noktada, danışanlar adına hem alıkoyma suçundan hem de kolluğun haksız eylemlerinden suç duyurusunda bulunma yoluna gidiyoruz.

Bu desteğin sunulmasında yaşanan zorluklar nelerdir?

Karşılaştığımız en büyük zorluk, öznelerin adalete olan inançlarındaki zayıflık ve adalete erişim hakları konusundaki bilgi eksiklikleridir. Bilgi eksikliğini Dernek faaliyetleri çerçevesinde bir nebze de olsa gideriyor olsak da adalete olan inancın zayıflığı bizleri de aşan daha yapısal bir soruna işaret etmektedir. Bu yapısal sorunun çözümünün maalesef ne kısa ne de orta vadede gerçekleşmeyeceği anlaşılmaktadır. Öte yandan, öznelerle iletişim de destek sunan avukatları zorlayıcı nitelikte olabilmektedir. Trans seks işçilerinin sosyal kırılganlığı, her türlü şiddetin her an mağduru olabilme riskleri ve korkuları ve şiddet geçmişleri avukatla kurdukları iletişime de yansımaktadır. Öte yandan, karakola gitmek zorunda kaldığımızda ise kolluğun şiddetinin bizlere yönelmesi de söz konusu olabiliyor. Özellikle bu konuda bizler nezdinde de sicili kabarık olan Esat Polis Karakolu "transfobik

nefret kültürü"nün üretildiği bir mekan olarak okunabilir. Maalesef adı geçen karakolun, özellikle trans seks işçilerine yönelik sistematik denebilecek hak ihlallerinde bulunduğu bir gerçektir.

Bundan sonra neler yapılması gerektiği konusunda düşünceleriniz?

Öncelikle, yukarıda değindiğim yapısal sorunun giderilmesi için devletin tüm kurumlarının ortak, içermeci, demokratik, hak temelli kamu politikaları oluşturmaları ve bunları yürürlüğe koymaları gerekir. Bu politikalar oluşturulurken mutlaka ilgili sivil toplum örgütleri ile öznelere danışılmalı, onlar da bu sürecin parçası olmalıdırlar. Öte yandan, idari para cezalarının ekonomik bir şiddet biçimi olarak seks işçilerinin hem hayatlarını hem de mesleklerini nasıl etkilediği konusunda kolluk, yargı ve ilgili kamu kuruluşlarının mutlaka bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerekir. Bu noktada ve ayrıca transfobi ve ayrımcılık ile ilgili konularda adli mekanizmaların "uyanık" olması ve cezasızlık kültürüne bir son vermesi gerektiğini de eklemek gerekir. Aksi takdirde, ayrımcılığa karşı yapısal ve kurumsal dönüşüm beklemek gerçekçi ve mümkün olmayacaktır.

Av. NİHAN ERDOĞAN- Kırmızı Şemsiye

Bugüne dek idari para cezaları konusunda derneğe sunduğunuz destek nedir? Bu desteğin sunulmasında yaşanan zorluklar nelerdir?

Öznelere hak arama mücadelesine ekonomik olarak katkıda bulunmamaları veya bulunamamaları, hem dernekleri hem de avukatları kimi zaman zor durumda bırakabilmektedir. Hak arama sürecinin uzun ve zorlu bir süreç olduğunu kabullenme ve buna göre beklenti oluşturma, buna karşı yeni stratejiler geliştirme ne yazık ki şu an için pek az danışanda gözlemlediğimiz bir pratiktir.

İdari para cezalarının iptali konusunda herhangi bir başarınız var mı?

Evet. Az sayıda da olsa, iptal ettirebildiğimiz idari para cezaları var. Ancak bu bir başarı mı bilemiyorum. Süreklilik gösterilmesi, kararlı olunması, idarenin davranışlarına göre farklı refleksler ve stratejiler geliştirilmesi gereken bir mücadele bu. Kolektif akılla sürece eleştirel gözle ve hak temelli bakmayı ilke edindik. Bu bakış açısının güzel gerekçeli kararların verilmesine katkıda bulunmasını umuyoruz.

Stratejik davalama yapılan dosyalar var mı?

Evet var. Dört dosyada, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'nin de desteğiyle Sulh Ceza Hakimliği'nin, idari para cezalarına yapılan itirazlara verdikleri ret kararlarına karşı Anayasa Mahkemesi'ne başvurduk.

Bu davalamalarda, derneğin idari para cezalarına ilişkin yayını dosyaya sunduk. Verilen kararlardaki gerekçesizliği, kolluğun keyfi tutumlarını sorgulamaya çalıştık. Henüz alınan bir karar yok.

TRANSLARIN DİLİNDEN İDARİ PARA CEZALARININ TRANSLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ:

BENGÜSU SULTAN:

"Taksite bölme olayı yok. Elinde sonunda o cezaları alıyor devlet. Maliyeden kağıt isteniyor. Devlet illaki alıyor. E-devletten de çıkıyor borçlar. Tahsilatta acele etmiyor. Aflarda gecikme

zammı siliniyor ama ana para kalıyor. Arada taksitlendirme yapılıyor. Maddi yönden mağdur oluyorum”.

EDA:

“Genelde kaçıyorum. Çalışmakta zorlanıyorum. Ödemede sıkıntı yaşıyorum. Balyoz çok sert bu konuda. Bu cezaları haksız yere yiyoruz. Bu cezalardan dolayı daha fazla çalışmak zorundayım. Haksızlık ya! Bu karda kışta zor ya!...”

İREM:

“Bu cezalar haksızlık. Devlet bir nevi vergisini alıyor bizlerden. Bu cezaları yememek için çok dikkat ediyorum. Öncesinde yediğim cezalar mevcut. Ödedim hepsini. Şu anda cezam yok. Yememeğe özen gösteriyorum. Devletle uğraşılmaz. Elimden bir şey gelmiyor. İçin için kendimi yesem de elden ne gelir?”

ÖNERİLER

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, idari para cezaları konusundaki uygulamaların ortadan kaldırılması noktasında kolluk kuvvetleri, yargı birimleri, bakanlıklar, fuhuşla mücadele komisyonları gibi birimler için çeşitli öneriler hazırlamıştır. Bu öneriler, genelde tüm seks işçilerine, özelde ise trans kadın seks işçilerine karşı şiddet eylemlerine karşı, farklı gruplardan kişi ve kurumlara yönelik öneriler içermektedir. Bu öneriler, seks işçilerinin adalete erişebilmeleri için gerekli mekanizmaların oluşturulması amacıyla oluşturulmuştur ve seks işçilerinin gündelik hayatlarında maruz kaldıkları şiddetin sona erdirilmesi amacıyla, farklı kişi veya kurum temsilcilerinin üzerine düşen sorumluluklar ve atmaları gereken adımları içermektedir ve seks işçilerinin deneyimleri ve talepleri ile birlikte, alanda hukuki destek sunan avukatların tecrübeleri üzerinden geliştirilmiştir.

Yasa Yapıcılar ve Karar Vericilere Yönelik Öneriler:

Translara karşı her türlü hak ihlalinin önlenmesi ve transların hak ihlallerine karşı korunmaları için trans kimliğinin devlet tarafından tanınması zorunludur. Bu kapsamda, Anayasa'nın eşitliği düzenleyen 10. Maddesi'nin, “cinsiyet kimliği” ve “cinsiyet ifadesi” ibarelerini de içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Translara karşı farklı alanlarda var olan ayrımcılığın önlenmesi ve bu alandaki hak ihlallerinin faillerinin cezalandırılabilmesi amacıyla Hükümet'in hazırladığı ve şu an kanun tasarısı olarak bekletilen Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanun Tasarısı'nda ayırım gözetilmeyecek zeminler arasına “cinsiyet kimliği” ve “cinsiyet ifadesi” kavramlarının eklenmesi gerekmektedir.

Translara karşı her türlü nefret suçunun önüne geçilebilmesi ve faillerin cezalandırılması amacıyla “cinsiyet kimliği” ve “cinsiyet ifadesi” ibarelerini de ayırım gözetilmeyecek zeminler arasında belirten bir nefret suçları mevzuatının hazırlanması gerekmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 225. ve 226. Maddeleri ile düzenlenen “Ahlaka Karşı Suçlar” başlıklı bölümlerinde yer alan “hayasızca hareket” ve “müstehcenlik” fiillerinin seks işçilerine karşı kullanılmasına son verilmelidir. Seks işçilerinin müşteri bulabilmek amacıyla kullandıkları web sayfalarının bu maddelerin ilgili fıkraları kullanılarak idari yaptırım veya cezai önlemler ile hedef alınması ve bunun sonucunda birçok seks işçisinin hapis cezası ile karşılaşması veya güvenliksiz

alanlarda çalışmaya itilmesi kabul edilemez. İlgili maddelerin, seks işçiliğini bir suç kategorisi olarak gören yaklaşımına son verilmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

Seks işçiliği alanını düzenleyen ve kısaca Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü olarak adlandırılan mevzuatın, seks işçilerinin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda değiştirilmelidir. Bu mevzuatın, seks işçisi kadınların bedenlerinin kontrolü ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların yayılmasının önlenmesi perspektifiyle değil, aksine seks işçiliği yapan kadınların insan hakları ve emekçi hakları perspektifi ile değiştirilmesi zorunludur. Kayıtdışı seks işçiliği alanında çalışan seks işçilerine karşı “önleyici” bir amaçla düzenlenmiş olan ve uygulanan bu tüzüğün, kayıtdışı alanda yarattığı barınma hakkı, özel hayatın gizliliği, seyahat hürriyeti ve benzeri ilkeleri ortadan kaldıran veya tehdit eden niteliği ortadan kaldırılmalıdır. Kayıtdışı alanda çalışan seks işçilerinin idari uygulamalar neticesinde “cezalandırılması”na son verilmelidir.

Son derece keyfi ve hukuksuz bir şekilde uygulanan Kabahatler Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu’nun ilgili maddelerinin, seks işçilerini hedef alan şekilde uygulanmasına yönelik fuhuşla mücadele komisyonları ile il emniyet müdürlükleri tarafından atılan adımlara son verilmelidir. Polislerin, bu kanunların ilgili maddeleri üzerinden gerçekleştirdikleri keyfi işlemler soruşturulmalı, görev aşımı söz konusu ise failer cezalandırılmalıdır.

Kolluk kuvvetlerinin, yukarıda bahsi geçen kanunların keyfi uygulanması neticesinde ortaya çıkan kötü muamele ve işkencesi ile ilgili etkin soruşturma yürütülmeli ve failer cezalandırılmalıdır.

Seks işçilerine karşı, polis şiddeti de dahil olmak üzere, organize suç grupları, müşteriler, araçlar veya diğer kişi veya gruplar tarafından gerçekleştirilen her türlü şiddet eyleminin etkin bir şekilde soruşturulması ve failerin gerektiği gibi cezalandırılması gerekmektedir.

Şiddet mağduru olan trans kadın seks işçileri dahil olmak üzere her seks işçisinin, destek mekanizmalarından eşit şekilde faydalanabilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda, misafirhaneler, sığınma evleri ve diğer mekanizmalar ivedilik ile oluşturulmalıdır.

Şiddet mağduru trans kadın seks işçileri de dahil olmak üzere, tüm seks işçilerinin, şiddet sonrası soruşturma ve kovuşturma evrelerinde önyargıdan uzak ve faileri ödüllendirmeyen bir yaklaşım ile desteklenmesi gerekmektedir.

Yargı mensupları ile kolluk kuvvetlerinin ve şiddet mağduru seks işçileri ile irtibat halinde olan muhtemel tüm meslek gruplarının, seks işçilerinin sorunları, ihtiyaçları ve talepleri konusunda eğitilmesi ve bu eğitimlerin bizzat seks işçilerinin katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Hükümet’in seks işçilerine kesilen idari para cezaları konusunda kayıt tutması ve bunu sivil toplum kuruluşları ve genel kamuoyu ile paylaşması gerekmektedir.

Hükümet’in ilgili birimlerinin trans kadınlar ve seks işçileri ile çalışan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve sürdürülebilir bir diyalog içerisinde olması gerekmektedir. Hükümet’in, bu gibi sivil toplum kuruluşlarını maddi destek de dahil olmak üzere desteklenmesi önemlidir.

Hükümet’in, “fuhşun önlenmesi” veya “fuhşun sonlandırılması” perspektifi ile attığı adımların ortadan kaldırılması ve sektörün tanınması ve seks işçilerinin insan hakları ve halk sağlığı temelinde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Öneriler:

Sivil toplum kuruluşlarının, Türkiye’nin genelinde yaşayan trans kadın seks işçileri ile ilgili çalışma yürütmesi ve İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük iller dışındaki trans kadın seks işçilerinin sorunları ve ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekmektedir.

STK'ların, büyük iller dışında yaşayan ve çalışan trans kadın seks işçilerinin sorunları, ihtiyaçları ve taleplerini ortaya koyacak alan çalışmaları, raporlar, tanıklık aktarımları ve benzeri çalışmalarla veri toplaması ve bu veriler üzerinden tüm Türkiye geneli ile ilgili savunuculuk yapması elzemdir

Alanda çalışan STK'ların, sadece trans kimlik özelinde değil, trans kadınların çoğunu hedef alan şiddet eylemlerinin aynı zamanda güvenli alanlarda seks işçiliği yapılması sebebiyle ortaya çıktığı bilinciyle seks işçiliği ekseninde de politika üretmesi gerekmektedir.

Trans kadın seks işçilerinin adalete erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla bu gruba yönelik kapasite geliştirme eğitimleri gerçekleştirilmeli, yayınlar hazırlanmalıdır.

STK'ların, şiddet mağdurlarına hukuki destek sunacak avukatlar ile irtibat kurması, farklı şehirlerde avukat ağları oluşturması, avukatları eğitmesi ve ihtiyaca yönelik hukuki desteğin güçlendirilmesi noktasında çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

STK'ların, trans kadın seks işçilerini hedef alan şiddet ile ilgili savunuculuk niteliğindeki çalışmalarında bizzat şiddet mağduru trans kadın seks işçilerini görünür kılmaları ve öznelerini aktarımlarına önem vermesi önemlidir.

STK'ların, etkin bir şekilde, konuyla ilgili mevzuatın ve uygulamaları ile politikaların değiştirilmesi amacıyla savunuculuk ve lobicilik faaliyetleri yürütmesi ve kampanyalar hazırlaması gerekmektedir.

Fon Veren Kuruluşlara Yönelik Öneriler:

Fon veren kuruluşların, transların idari para cezalarının mağduru olmasının önüne geçmeyi veya bu para cezaları ile ilişkili olarak ortaya çıkan fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti görünür kılıp, bu grubun hassasiyetleri çerçevesinde ve her türlü şiddetin önlenmesi amacıyla projeler üreten ve bizzat translar tarafından yönetilen STK'ların projelerini finansal olarak desteklemekten çekinmemesi gerekmektedir.

Medyaya Yönelik Öneriler:

Medyanın, idari para cezalarının mağduru olarak transların maruz kaldığı şiddet üzerinden onları deşifre eden haberlere son vermesi gerekmektedir. Birçok medya organında yer alan ve mağdurları deşifre eden haberlerin suç teşkil ettiği bilinmelidir.

Medyanın, translar ve trans seks işçileri ile ilgili haberleri bizzat konunun öznesi olan trans kadın seks işçileri ve mağdurların avukatları ile görüşerek yansıtması ve objektif olması gerekmektedir.

Muhabirlerin, polisler tarafından verilen tutanaklar veya yapılan açıklamalar üzerinden haber yapması, idari para cezası ve bu minvalde gerçekleşen şiddetin mağduru olan trans kadın seks işçilerini önyargılar üzerinden yeniden hedef alan bir habercilik dilinin dolaşıma sokulmasına sebep olmaktadır.

Medyanın, transları hedef alan nefret söylemi örneklerine yer vermemesi gerekmektedir.

Yaşanan vakalar sonrasında, trans kadın seks işçileri ile birlikte çalışan STK'lar ile iletişime geçilmeli ve yaşanan olay hakkında mağdurun hassasiyetleri ve çıkarları düşünülerek hareket edilmelidir.

Avukatlara Yönelik Öneriler:

Avukatların, kendilerinden hukuki destek talep eden trans kadın seks işçilerine karşı önyargıları veya yanlış bilgileri sebebiyle destek olmayı reddetmemesi ve ayrımcılık yapmaması gerekmektedir.

Avukatların, hukuken destek oldukları trans kadın seks işçilerinin hikayelerini ciddiyle dinlemesi ve mağdurların çıkarlarına ters düşebilecek adımları atmaktan imtina etmesi gerekmektedir.

Avukatların, trans kadın seks işçileri ile çalışan STK'lar ile irtibata girmesi ve bu grubun üyelerinin adalete erişim esnasında ortaya çıkabilecek ihtiyaçları hakkında bilgilenmesi önemlidir.

Trans kadın seks işçileri ile birlikte çalışan veya çalışmayı planlayan avukatların, buldukları illerin barolarına yönelik bu grubun desteklenmesi yönünde savunuculuk çalışması yapması, illerdeki avukatların barolar aracılığı ile bu konu hakkında eğitilmesi ve barolarda trans kadın seks işçileri ile tüm diğer seks işçilerine yönelik sürdürülebilir şekilde hukuki destek sağlayacak alt birimlerin kurulması elzemdir.

KIRMIZI ŞEMSIYE CİNSEL SAĞLIK VE İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

ADRES: Meşrutiyet Mah. Konur 2 Sok. 44/8 06640 Kızılay, ANKARA

TEL: 03124192991, 05389734800

WEB: <http://www.kirmizisemsiye.org>

E-POSTA: kirmizisemsiye@kirmizisemsiye.org

